

A young boy with short brown hair, wearing a red long-sleeved shirt and dark blue pants, is sitting on the back of a black and white horse. He is seen from behind, with his hands clasped together above his head. The horse is facing away from the camera. The background shows an outdoor setting with trees, a wooden fence, and a dark blue car parked in the distance. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

**Aktivnosti v naravi za razvoj
gibalnih in funkcionalnih
sposobnosti otrok z avtizmom**

Aktivnosti in avtizem/AA

Uredili
Erna Žgur in Tjaša Filipčič

Univerza v Ljubljani
Pedagoška fakulteta

Aktivnosti v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom

Aktivnosti in avtizem/AA

Uredili

Erna Žgur in Tjaša Filipčič

Ljubljana, november 2019

Aktivnosti v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom

Aktivnosti in avtizem/AA

Avtorice: Erna Žgur, Tjaša Filipčič, Oddelek za Specialno in rehabilitacijsko pedagogiko, Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani
Diana Batista, Cirius Vipava
Živa Logar, Zavod za gluhe in naglušne Ljubljana

Urednici: Erna Žgur, Tjaša Filipčič

Recenzenta: Jasmina Stosić, Rajko Vute

Izdala in založila: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani

Zanjo: Janez Vogrinc, dekan

Jezikovni pregled: Irena Šinkovec

Oblikovanje: Igor Cerar

Slika na naslovnici: Arhiv projekta ASK

Tisk: Birografika Bori, d. o. o., Ljubljana

Naklada: 150 izvodov (1. izdaja, 1. natis)

Ljubljana, november 2019

CIP – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

616.896-053.2(082)
615.825:798.2(082)

AKTIVNOSTI v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom : aktivnosti in avtizem/AA / [avtorice Erna Žgur ... et al.] ; uredili Erna Žgur in Tjaša Filipčič. - 1. izd., 1. natis. - Ljubljana : Pedagoška fakulteta, 2019

ISBN 978-961-253-249-9
1. Žgur, Erna
COBISS.SI-ID 302672896

Kazalo

Recenziji	5
Uvod in izhodišče projekta (E. Žgur)	11
Avtizem, avtistične motnje in pridruženost motenj (E. Žgur)	19
Intelektualni in drugi primanjkljaji (E. Žgur)	25
Širši, vseživljenjski vidik izobraževanja oseb z avtizmom ter pridruženimi primanjkljaji (E. Žgur)	31
Raziskovanje	33
Zakaj projekt AA? (E. Žgur)	35
Različne aktivnosti s konji	35
Zakaj hipoterapija in druge aktivnosti s konjem?	36
Učinki hipoterapije in aktivnosti s konjem	37
Program gibalnih aktivnosti ter aktivnosti s konjem – pomoč in podpora osebam z avtizmom (E. Žgur)	41
Opredelitev kakovosti življenja oseb s posebnimi potrebami (T. Filipčič)	51
Izbrane aktivnosti v naravi za otroke z avtizmom (D. Batista)	65
Individualni program jahanja za učenko z avtističnimi motnjami in njeni rezultati (Ž. Logar)	73

Priloga – razširjena povzetka:	
Izsledki dodatnih raziskav, povezanih z aktivnostmi s konji	
(izbrana aktivnost hipoterapija) (E. Žgur)	89
Učinki 3-mesečne hipoterapije na posamezne elemente	
motorike otrok s posebnimi potrebami	89
Učinki hipoterapije na izboljšanje sedenja pri otrocih	
s posebnimi potrebami	92
Besedno kazalo	95

Zahvala

Znanstvena monografija z naslovom Aktivnost v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom – Aktivnosti in avtizem/AA, je nastala na osnovi raziskovanja, ki je bilo izvedeno na področju izbranih otrok in mladostnikov z avtističnimi motnjami. Pri nastajanju vsebine so bili uporabljeni številni viri domače in tuje znanstvene ter strokovne literature. Zahvala velja vsem, ki so pomagali pri izdelavi te monografije, ki je bila sofinancirana s strani Komisije za razvoj raziskovalne in umetniške dejavnosti na Pedagoški fakulteti, Univerze v Ljubljani.

Uvod in izhodišče projekta

Erna Žgur

Vseživljenjsko učenje, predvsem z vidika trajnosti ter uporabnosti pridobljenih vzgojno-izobraževalnih, delovno-zaposlitvenih, socialno-emocionalnih, komunikacijskih in gibalno-funkcionalnih kompetenc, je ideal, h kateremu stremimo številni strokovnjaki, praktiki in tudi uporabniki. Osebe z več primanjkljaji z različnih področij součinkovanja, predvsem ko gre za kombinacijo nevro-motoričnih, nevroloških, intelektualnih primanjkljajev ter pridruženih avtističnih motenj, naletijo v času odraščanja in zorenja na vrsto težav. Prav njihove primarne težave, kombinirane s pridruženimi motnjami ali primanjkljaji, narekujejo številne podporne oblike pomoči in prilagoditve, da enakovredno, bolj skladno, s primerljivejšim tempom sledijo razvojnim normam. Pogosto se že v predšolskem obdobju srečujejo s prilagoditvami, ki posegajo v predšolski kurikulum, včasih so te uporabljene tudi zunaj organiziranih oblik predšolske in kasneje osnovnošolske dejavnosti, in sicer v številnih pristočasnih dejavnostih ali v domačem okolju. Spodbuditi, olajšati potek pojavljanja razvojno determiniranih gibalnih reakcij ter vzorcev, refleksov, funkcij ... je pogost rehabilitacijski in učni namen številnih terapij ter individualnih obravnav. Osebe, ki v svojem otroštvu naletijo na težave s področja usklajenega gibanja, koordiniranja, procesiranja številnih medsebojno povezujočih reakcij, potrebujejo za čim bolj skladno napredovanje, poleg osnovnih nevro-fizioterapevtskih in delovno terapevtskih obravnav, tudi zadostno paleto pristočasnih dejavnosti, povezanih z gibanjem in z gibalnimi dejavnostmi, ki potekajo v naravi in omogočajo sproščeno pridobivanje različnih senzo-motoričnih in drugih, tudi socialnih, izkušenj. Prav povezava gibanja v naravi iz izbranimi gibalnimi aktivnostmi, ki se povezujejo z aktivnostmi s konjem, so visoko motivacijsko sredstvo za izvedbo tudi zelo zahtevne ter koordinirane aktivnosti.

Inovativni raziskovalni projekt: Aktivnosti v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom, na kratko

poimenovan Aktivnosti in avtizem (AA), se primarno osredotoča na namensko izbrano skupino predšolskih in osnovnošolskih otrok z različnimi primanjkljaji, vsem pa je skupna prisotnost avtističnih motenj, različnih stopenj in intenzitete.

Naša temeljna zakonodaja s področja vzgoje in izobraževanja za otroke s posebnimi potrebami (Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami, 2011) definira 9 skupin otrok s posebnimi potrebami, med njimi so tudi otroci z avtističnimi motnjami. Samo uspešno podpora inkluzivna šola jim omogoča učinkovito napredovanje ter zaključek osnovnošolskega in nadaljnjega izobraževanja. Po razpoložljivih ter javno dostopnih podatkih Ministrstva za izobraževanje in šport (Portal ministrstva, 2019) se povečuje število otrok z avtističnimi motnjami, ki so vključeni v osnovnošolske programe, zlasti v vzgojno-izobraževalnih programih s prilagojenim izvajanjem in z dodatno strokovno pomočjo. Iz preteklih šolskih let je razvidno, da se je ta številka postopoma povečevala, saj je porasla od 1 % za leto 2015/16 na 1,7 % za 2019/2020. Porast števila vključenih in še prej ustrezno prepoznanih otrok z avtističnimi motnjami se pojavlja že v predšolskem obdobju, pri čemer je potrebno opozoriti, da se v statističnih podatkih pojavijo kot samostojna skupina šele po letu 2015. Kot samostojna skupina otrok s posebnimi potrebami se pojavljajo šele od leta 2011, kar je omogočil Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami ter reorganizacija postopkov usmerjanja Zavoda Republike Slovenije za šolstvo po letu 2014. Podrobna primerjava števila usmerjenih otrok z avtističnimi motnjami pred letom 2015 je neprimerljiva, saj so bili pred tem najpogosteje usmerjeni kot dolgotrajno bolni otroci, kot otroci z govorno-jezikovnimi primanjkljaji ali z več primanjkljajev (Žgur, 2018). Opazen porast števila otrok, mladostnikov in tudi odraslih oseb z avtističnimi motnjami ni opazen samo pri nas, ampak ga zasledimo povsod, po vsem svetu (Mangiola in sod., 2016; Liall in sod., 2017).

Pravočasna prepoznavna primanjkljajev in motenj ter tem posebnostim primerna obravnava, podpora in pomoč, ki vključuje številne deležnike, ne le otroka, njegovih učiteljev, ampak celoten strokovni tim in starše. Bolj kot je otrok s posebnimi potrebami ustrezno prepoznani, podprt z različnimi nadomestnimi oblikami pomoči iz

medicinskega, socialnega in vzgojno-izobraževalnega področja, lažje in celoviteje razvije svoje sposobnosti in zmožnosti.

V svetu se vse bolj uveljavlja spoznanje o vlogi in pomenu ustreznega izobraževanja. Tudi številne mednarodne organizacije, kot npr. OECD-e, UNESCO, Evropska agencija za posebne potrebe in inkluzivno izobraževanje, ter drugi ... poudarjajo vlogo kvalitetnega izobraževanja za vse otroke, ne samo za tiste iz socialno ranljivejših skupin, kamor prav gotovo sodijo tudi otroci s posebnimi potrebami, otroci beguncev, ekonimskih emigrantov, otroci iz nižjega socialno-ekonomskega statusa, otroci staršev samohranilcev ..., če naštejemo nekaj najbolj prepoznanih. Pomen prepoznavne vloge kvalitetnega izobraževanja in zagotavljanje teh pogojev, ne glede na kulturne, socialno-ekonomske, etične in druge razlike, je postala prednostna izobraževalna politika večine evropskih držav (Evropska agencija za inkluzivno izobraževanje, 2017), kar pa je moč zaznati tudi drugod, v drugih delih sveta.

Številne raziskave (Lin Goodwin in sod., 2008; Hebbeler in sod., 2009; Barnett, 2011) kažejo, da prve pozitivne izobraževalne izkušnje, ki so jih deležni otroci (tudi otroci s posebnimi potrebami) v otroštvu, pomembno vplivajo na njihovo nadaljnje izobraževanje. V mnogočem določajo potek, kvaliteto izobraževanja ter uspešen prehod med različnimi ravni izobraževanja. Vključujoč ter ustrezno podprt (prilagojeni programi, prilagojeno izvajanje, številne individualne prilagoditve, učna pomoč, dodatna strokovna pomoč, svetovanje ...) način izobraževanja otrok z avtističnimi motnjami omogoča, da pridobijo več učinkovitih strategij za učno-vzgojno delo ter več vseživljenjsko potrebnih kompetenc za uspešno kasnejše izobraževanje v zanje primernih programih srednješolskega ter nižjega poklicnega izobraževanja, ki jim bo omogočilo zaposlitev ali nadaljnje šolanje na visokošolskih ter univerzitetnih programih. Takrat usvojene veščine (komunikacije, vzpostavljanja socialnih odnosov, primerne odzivanja ...) predstavljajo temelj kasnejšega vsakodnevnega, vseživljenjskega učenja s poudarkom na spodbujanju tistih potrebnih veščin, ki jim bodo omogočale primerno samostojnost ter jim zagotavljale tudi pozitiven osebnostni razvoj. Te in nekatere druge zahtevane kompetence pa učenci z avtističnimi motnjami uspešno razvijajo ne

IZ RECENZIJ

Monografija z naslovom: *Aktivnosti v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom, s kratkim podnaslovom Aktivnosti in avtizem/AA*, avtoric Erne Žgur in Tjaše Filipčič, je poglobljen, sistematičen ter predvsem strokovno utemeljen prikaz izvedbe projektnih aktivnosti, namenjene osebam s posebnimi potrebami. Monografija predstavlja pregleden strokovno-znanstveni dokument, ki se prične z Uvodom urednice. V njem poglobljeno in strokovno utemeljeno predstavi ključne vidike izvedbene projektne dejavnosti, aktivnosti v naravi ter avtizem. Predstavljen je osnovni namen projekta, in sicer s cilji in predstavitvijo ciljne populacije. V Uvodu sledijo strokovne predstavitve otrok z avtističnimi motnjami in z motnjami v duševnem razvoju ter širši vidik izobraževalne poti zanje. Poglobljeno je predstavljena medicinska delitev hipoterapije in dejavnosti s konjem s pregledom relevantnih raziskovanj s tega področja. Monografija prinaša s svojo strokovno in aplikativno sporočilnostjo spodbudne rezultate s področja vključevanja priznanih in tudi vse bolj uveljavljenih terapevtskih oblik podporne dejavnosti, namenjene osebam z avtizmom in z drugimi spremljajočimi težavami.

DOC. DR. JASMINA STOSIČ

Gibalne aktivnosti lahko predstavljajo orodje za doseganje boljšega telesnega počutja oseb s posebnimi potrebami. To je eno od pomembnih področij kakovosti življenja, ki je odvisno od zdravega življenjskega sloga, kamor uvrščamo redno gibanje, kvalitetno prehrano in hidracijo. Dobro telesno počutje omogoča večjo mobilnost in samostojnost. Pomena redne gibalne aktivnosti za osebe z motnjo avtističnega spektra se zavedata tudi avtorici pričujoče monografije Erna Žgur in Tjaša Filipčič, ki sta svoje delo naslovili *Aktivnosti v naravi za razvoj gibalnih in funkcionalnih sposobnosti otrok z avtizmom (Aktivnosti in avtizem/AA)*. V monografiji je pregledno predstavljena hipoterapija ter dejavnosti s konjem s pomočjo relevantnih raziskovanj s tega področja. Osrednji del predstavljajo izbrani prispevki, ki se nanašajo na aktivno izvedbo gibalnih aktivnosti v projektu.

IZR. PROF. DR. RAJKO VUTE

ISBN 978-961-253-249-9

9 789612 532499 >

Cena: 7,00 €